

עלון מס' 21
מופץ ב 600 עותקים
בטבריה

דעת כהן

לע"נ מר"ן רבינו עובדיה יוסף זיע"א

פרשת ויחי - יא' טבת תשפ"ה

הרב יוחנן כהן שליט"א

ראש כולל אמת ליעקב וראש כולל תורת שלמה

אופק טבריה

הדלקת נרות 20 : 4

צאת שבת 30 : 5

ר"ת 02 : 6

שבת שלום

עיון הפרשה

"וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת יְמִינוֹ וַיִּשְׁתַּעַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם הוּא הַצֶּעִיר וְאֵת שְׂמָאלוֹ עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שָׁפַל אֶת יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר"... ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכר שים ימינך על ראשו: וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו"

ופרש"י שיעקב אבינו משיב ליוסף שידוע שנתן את יד שמאל על מנשה הבכור משום שאף שממנשה עתיד לצאת גדעון שיעשה ניסים לישראל, אך אחיו הקטן יגדל ממנו שעתיד יהושע לצאת ממנו, שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל.

כל העניין הזה שיעקב אבינו שיכל ידיו ונתן את יד ימין על אפרים ויד שמאל על מנשה לכאורה אינו מובן כלל

א. קשה שלכאורה צריך להיות ההיפך זה שמעלתו פחותה צריך יותר עזרה וסיוע מאשר מי בין כה מעלתו גדולה, ואם כן אדרבה אם מנשה זרעו פחות גדול מאפרים היה צריך ליתן את יד ימינו על מנשה שיהיה לו יותר ברכה ושזרעו יהיה יותר מבורך (שהרי צריך לעשות הפליה מתקנת)?

ב. למה לא בירך אותם בזה אחר זה והיה נותן את יד ימין על שניהם למה בירך אותם ביחד והיה צריך לשכל ידיו ?

ג. למה אם עתיד לצאת מזרעו של אפרים צדיק גדול מגיע לו יותר ברכה והרי למדנו מי שמעאל שנא' עליו "באשר הוא שם" דאין דנים על פי העתיד ?

ד. עוד קשה שאף שמאפרים עתיד לצאת יהושע שגדול יותר מגדעון שיצא ממנשה, אבל גם עתידים לצאת מאפרים יותר רשעים מפורסמים מאשר יצאו ממנשה שהרי מאפרים יצאו ירבעם ואחאב ואילו ממנשה יצאו יהוא ובניו שהיו פחות רשעים (שלא נמנו מהמלכים שאין להם חלק לעולם הבא כירבעם ואחאב)

כדי ליישב נקדים בקצרה מי היו ירבעם ואחאב הגמ' במסכת סנהדרין ריש פי חלק אומרת שמצד אחד ירבעם היה אדם גדול מאוד שתורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי (שהיה אומר הלכה לא היה בה שום מגוים ופקפוק). ועוד אמר רב יהודה כמי רב כד תלמידי כהנים דומין לפניו כעשבי השדה. עוד שם תפשו הקב"ה לירבעם בבגדו ואמר לו חזור בדך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן... שהבן איש חי אומר שטיוול זה הדרגא הגבוהה בגן עדן ומאידיך גיסא ירד לדיוטא התחתונה שחטא והחטיא את עם ישראל בעבודה זרה, וכן אחאב מצד אחד אמר ר' יוחנן "אין לך כל תלם ותלם בא"י שלא העמיד עליו אחאב עבודה זרה והשתחוה לו, וכתב על דלתות שמורון "אחאב כופר באלקי ישראל", ומאידיך גיסא אמרו עליו שהיה "אוהב את התורה ומכבדה, והיה שונה שמונים וחמשה פנים בתורת כהנים, נמצאנו למדים שירבעם ואחאב היו בהם עוצמות גדולות שהיו יכולים להיות גדולי הדור ומאידיך גיסא רשעי הדור

ועל פי זה נראה לי בס"ד לומר שהסיבה שיעקב רצה שתהיה יותר ברכה על אפרים שראה ברוח קדשו שבאפרים ובזרעו יש עוצמות אדירות וכוחות גדולים בשונה מזרע מנשה שאין שם קיצוניות, ולכן אפרים זקוק לברכה יותר גדולה כדי שזרעו ישתמשו עם העצמה הגדולה לעבודת ה' ואז יהיו צדיקים גדולים כמו יהושע ולא חלילה רשעים גדולים כירבעם ואחאב. (כגודל הפרי כך גודל הקליפה...) ולכן מה שיעקב אבינו נתן את יד ימיו על אפרים לא בגלל שבזרעו יהיה יותר צדיקים ולכן מגיע לו מתנה גדולה יותר שהרי בזרעו של אפרים היו גם רשעים גדולים יותר מאשר בזרעו של מנשה, אלא בגלל שבזרעו של אפרים יש יותר קיצוניות או של עולים עד השמים או יורדים עד התהום לכן נצרכים לברכה גדולה, ולכן לא ברכם בזה אחר זה ושניהם יהיו ביד ימין כיון שמנשה פחות נצרך לברכה מאפרים בלתי אפשרי לתת להם את אותה ברכה באותו הגודל.

דבר הלכה

שאלה: אדם החנה את רכבו במקום האסור לחניה ונכנס להתפלל בבית הכנסת, והנה כשהוא באמצע תפילת שמונה עשרה שומע שמודיעים שיש שוטר בחוץ שמתחיל לתת קנסות לרכבים החונים במקום האסור לחניה, ומסתפק האם מותר לו להפסיק באמצע התפילה וללכת ולהזיז את הרכב כדי שלא יקבל קנס או שמה כיון שעומד בתפילה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אסור לו להפסיק אף שיקבל קנס ?

תשובה: פסק השו"ע (סי' קד"ו) כדברי המשנה בברכות (ל' ב') אפילו מלך שואל בשלמו לא ישיבנו ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, ומבואר בגמ' שם (לג' א') שרק במקום סכנת נפשות מפסיק באמצע תפילתו אמנם מבאר ר' יונה שמה שאמרו שלא יפסיק אלא במקום סכנה זה להפסיק בדיבור אבל ללכת (בלוי לדבר) מותר שלא מצינו שהליכה נקראת הפסק. והבואר דברי ר' יונה להלכה ברמ"א שם, וגם המשנה ברורה סק"ב פסק שאם תינוק בוכה ומפריע לכוונתו אם לא מצליח להשתיקו ברמו מותר ללכת ולהתרחק מהתינוק שלא יבלבל כוונתו, והטעם בזה שרק הפסקה בדיבור לא הותרה אלא במקום סכנה אך הפסקה בהליכה הותרה כל שהולך לצורך התפילה. (אף שהש"י סק"א והגר"א ס"ק ד' ה' כתבו שלמר"ן השו"ע גם הפסקה בהליכה הותרה רק בסכנת נפשות, אין כן דעת רוב הפוסקים בדעת מר"ן השו"ע וכמשי"כ המ"י ס"ק י')

ואם כן לנדרו"ד נלענ"ד אם יכול להמשיך להתפלל בישוב הדעת אף שיקבל קנס, מוטב שיפסיד כסף ואל יזוז ממקומו. אך אם טרוד מזה שיקבל קנס ולא מצליח לכוון בתפילתו ועל ידי שילך ויזיז את הרכב תתיישב דעתו ויוכל לכוון בתפילה רשאי ללכת להזיז את רכבו ולחזור בזריזות לתפילתו, וזה כנ"ל בתנאי שלא ידבר כלל, וכמובן שראוי לכתחילה להחנות את הרכב במקום המותר לחניה כשנכנס להתפלל.

חושן משפט

שאלה א. אדם הלווה לחברו אלף \$ בשטר, והנה בהגיע יום הפירעון הלך המלווה ללווה כדי לגבות את חובו, הלווה מכחיש ואומר לא לווייתי, חזר המלווה לביתו לחפש את שטר ההלוואה ולא נמצא, ניגש לרב בשאלה האם יכול לזייף שטר הלוואה כדי להחזיר את כספו או שמה אסור משום שיש בזה שקר **ב.** אדם שכר פועלים להוביל ספות איטלקיות בדבר האבד הגמ' וסיכם עמם שישלם להם 200 ₪ לכל אחד, והנה באמצע עבודתם התחרטו ואינם רוצים להמשיך להוביל את הספות אלא הניחו את הספות ברחוב ובאו ללכת לדרכם, בעל הבית יודע שאם הספות ישארו ברחוב יזקוק ושאלתו האם יכול לשקר להם ולומר שישלם להם פי שניים (400 ₪) ולבסוף יתן להם 200 ₪ כמו שסיכמו בתחילה או שיש בזה שקר וגול ?

תשובה: במקרה א. גבי המלווה (ע' גמ' ב"ב לב:) ולמעשה פסק הרשב"א (שו"ת ח"ג פא') שודאי אסור לכתחילה לזייף שטר אפילו כדי להוציא את הממון שחברו חייב לו. במקרה ב. לגבי שכר פועלים בדבר האבד הגמ' ברא מציעא עה' פוסקת שמותר להטעות אותם ולומר להם שישלם להם פי שניים אף שלבסוף לא ישלם להם אלא כפי שסיכם בתחילה. וא"כ צריך עיון מה ההבדל בין המקרים הרי בשניהם משקר כדי להציל את עצמו מהפסד ממון ויש לומר שיש הבדל שבפועלים עשוי בזה שמפסיקים את עבודתם באמצע באים לגרום לו הפסד ולכן מותר לו לשקר להתגונן ולהציל מההפסד אך במלווה הוא יזום עכשיו שקר כדי להוציא את הממון שאצל חברו, זה אסור.

העלון השבת מוקדש:

להצלחה ולישועה: מיכאל רחמים בן בריז'יט – יוסף לוי בן עליס עישה הי"ו
ולע"נ יהודה בן רחמה לוי – עליס עישה בת ימנה – אליהו (ללה) בן עליס עישה - ברכה חיה בת
סגלית תנצב"ה

להקדשת העלון ניתן להתקשר 054-8442663

עלון זה מופץ גם באתר "לדעת" ובאתר "דרשו"

אגדות חז"ל

דולנד טראמפ שנשבע אמונים לארצות הברית האם חייב לקיים שבועתו ?

מצינו אצל הגויים בכל המדינות שכל הנשיאים וראשי ממשלות נשבעים אמונים למדינה וכן אנשי הצבא והרופאים נשבעים לקיים את מלאכתן נאמנה ואם כן יש לדון האם חייבים לקיים את שבועתם או כיון שהגויים חייבים רק ב' מצוות שהם עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים, להעמיד דינים, גזל, אבר מן החי, ברכת ה' אם כן יהיה מותר להם לעבור על שבועתם ?

החיד"א בשמו של מהר"י זאבי מקשה קושיה עצומה לפי שיטת הרמב"ן המפורסמת שהאבות לא קיימו את התורה אלא רק בארץ ישראל (ולכן היה מותר ליעקב אבינו לישא שתי אחיות כיון שהיה בחו"ל), ואם כן קשה איך נחה דעתו של יעקב אבינו במה שהשביע את יוסף בארץ מצרים הרי בארץ מצרים לא קיימו את התורה ואם כן השבועה לא מחייבת את יוסף כלל ?

ועוד הקשה לשיטת הרמב"ן מדוע שמר יוסף את שבועת פריעה שהשביעו שלא יגלה שידוע את לשון הקודש בנוסף לשבעים לשון, הרי היה במצרים ולא מחויב לקיים את מצוות התורה ?

עוד האבני נזר (יו"ד ש"י ע"ג) מוסיף לשאול על שבועת הר סיני שעם ישראל נשבעו לקבל ולקיים את התורה שקשה שהרי כל זמן שלא קבלו את התורה לא נצטוו על השבועה ("לא יחל דברוי") אם כן השבועה שהיתה קודם מתן תורה לכאורה אינה מחייבת כלל ?

וביאר האבני נזר שבני נח חייבים לא רק ב' מצוות אלא חייבים גם בכל המצוות שיש בהם טעם וסברא ולכן כיון שמשברת הלב ברור שהנשבע צריך לקיים שבועתם, ומשום קיום העולם בבין אדם לחברו) לכן בני נח מצווין לקיים שבועתם, ויסוד זה כבר נמצא בהקדמת רבינו ניסים גאון לשי"ס וז"ל כי כל המצוות שתלויים בסברא ובאובנתא דלבא כבר הכל מתחייבים בהם מן היום שברא אלוקים אדם על הארץ עליו ועל זרעו לדור דורים עכ"ל

אם כן לפי זה מיושבים כל הקושיות שלכן נחה דעתו של יעקב בזה שהשביע את יוסף שידע אף שלא מקיימים את התורה בחו"ל אך חייב לקיים את השבועה מדין בן נח וזה אף בחו"ל, ולכן גם יוסף לא הפר את שבועתו לפריעה, ולכן שבועת הר סיני מחייבת את עם ישראל אף שעדיין לא קבלו את התורה. ולפי זה כל הנשיאים וראשי ממשלות ואנשי הצבא והרופאים שנשבעים לא למעול בתפקידם אף שהם גויים, הם מחוייבים לקיים את שבועתם. ויותר מזה יש לומר שהרמב"ם (הלכות מלכים פ"ט) פסק בן נח שעבר על אחת משבע מצוות אלו יהרג בסיף, ואם כן אפשר שאם הגוי יעבור על שבועתו יתחייב מיתה, ורק אם יתגייר יהיה פטור ממיתה כמו שפסק הרמב"ם (שם פ"י הל"ד) בן נח שבירך את השם. או שעבד ע"י או שהרג חברו ונתגייר פטור.

פנינים מהפרשה

"וַיְבָרֶךְ אֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָתוֹ בְּרַךְ אֹתָם" (מט', כח')
פרש"י ברכה העתידה לבוא על כל אחד ואחד (מהשבטים).
וקשה אם היא כבר עתידה לבוא מעצמה הברכה על השבטים אם כן למה צריך לברך ומה מועילה הברכה הרי בין תבוא הברכה מעצמה ?
אלא נראה דענין הברכה אינו לברוא יש מאין אלא להרחיב ולהרבות מה שכבר נמצא בעולם כמו שמצינו אצל אלישע הנביא (מלכים ב' ד') **"ואשעה אחת מנשי בני הנביאים" - אשת עובדיה, "צעקה אל אלישע לאמר, עבדך אישי מת ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה'"**, והנושה יורם בן אחאב המלך שהלוח לעובדיה כסף בריבית כדי להאכיל את הנביאים שהחביא במערה מפני איזבל המרשעת, ועתה בא המלוה ורוצה לקחת את שני ילדיה לו לעבדים. הנביא שאלה: מה יש לך בבית? להשראת הברכה, ועתה לו: רק "אסוך שמן" אמר לה יש: השאילי כלים רקים "ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך ויצקת על כל הכלים האלה, והמלא תסיעי" רואים שלא בירך אותה שיהיה לה יש מאין אלא בירך שיתרבה מה שהיה לה וכך יעקב אבינו בירך את השבטים בכל הטובות שיגיע להם על פי טבעם (דהיינו שהאופי והתכונה הטובה שיש בכל אחד ואחד תגדל שעל ידי ברכת ה' יהיו ביתר שאת וביתר עוז, שיזכו להרחיב גבולות הקדושה אשר חלק ה' להם (אבני דרך)

"וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הֲנֵה אֲבִיךָ חַלְהֵ"'
דרשו חז"ל שעד יעקב אבינו לא היה חולי בעולם עד שביקש יעקב ואמר אם אין חולי אין אדם מצוה את בניו.

מקשה הרב זלמן סורצקין זצ"ל בספרו "אזנים לתורה" למה אברהם ויצחק לא בקשו על החולי כדי שיצו את בניהם ?

ותירץ שלאברהם אבינו היה ברור למי למסור את הירושה הגשמית והרוחנית כי ה' אמר לו "כי ביצחק יקרא לך זרע", ויצחק בזה שכהו ענינו מראות חשב שזה סימן שקרבו ימיו למות (אף שחי הרבה שנים אחר כך) ולכן אמר לעשוי לא ידעתי יום מותי וציוה עליו להכין מטעמים למען תברכנו נפשי בטרם ימות, אך יעקב אבינו שהיו לו יב' בנים כולם אהובים כולם ברוכים, קשה היה לו בחייו לקחת את הבכורה מראובן ולמסרה ליוסף, ואת הכהונה ללוי, ואת המלכות ליהודה, וכן היה לו קשה להגיד לבניו את התוכחה שאמר להם בברכותיו בפרשה זו וכמו שאמרו חז"ל מפני ארבעה דברים אין מוכיחים את האדם אלא סמוך למיתתו... (ספרי דברים) ולכן רק יעקב התפלל להקב"ה שיחלה לפני מותו כדי שידע מתי עליו לצוות לבניו ולהוכיחם.

מחשבה טובה

עיניים מאירות

פרשת ויחי היא הפרשה היחידה בכל התורה, שאין שום הפסק בכתב כלל לפני תחילתה, כמו שיש לפני תחילת כל פרשה ופרשה רווח, ונראית כהמשך לפרשה קודמת בלי היכר בכתב, רק קבלה בידנו מעזרא הסופר שכאן מתחילה פרשה חדשה. ורש"י פירש- למה פרשה זו סתומה? לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניו ולבם של ישראל מצרת השעבוד, שהתחילו לשעבדם.

וקשה, שהרי השעבוד החל רק כמאה ושבע שנים אחרי פטירת יעקב, ולא החל רק אחר מות יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, וזמן השעבוד עד יציאת מצרים נמשך שמונים ושש שנים בלבד, ואיך פרש"י שמשנפטר יעקב אבינו התחילו לשעבדם?

והביאור בזה הוא שקודם לשעבוד הגופני שהיה לישראל במצרים, החל שעבוד רוחני שעיקרו הוא סתימת העיניים מצרת השעבוד שעלולה להגיע. שכל זמן שהאדם יודע את הסכנה שעלולה לבוא ח"י יכול להזהר ממנה ולהמנע ממנה. וכמו שראינו שבט לוי שלא נתפתו לסור מדרכו של יעקב אבינו, ודבקו בתורה, ולא נתערבו בענייני המצרים, נשארו בני חורין ולא נשאו בעול השעבוד הנורא שסבלו ממנו בני ישראל כל אותן שנים. ובזה מובן הדבר, שכיוון שנסתמו עיניהם של בני ישראל מצרת השעבוד, יש לומר שכבר התחילו לשעבדם, שסתימת העיניים היא התחלת השעבוד.

ומה שהחלה הפרשה במלים "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה..." וגם בלי זה נדע, שהרי שנותיו של יעקב עד בואו למצרים מאה ושלושים שנה, ונפטר בן מאה ארבעים ושבע שנים, ואם כן היה במצרים שבע עשרה שנה. מפרש רבינו אור החיים שזה נאמר כדי ללמדנו שרק אלו שבע עשרה שנים שחיה יעקב אבינו במצרים היו ימי שלוה ונחת לו. שהרי כל ימי יעקב לא נח ולא שקט, כי משנולד- נולד שטנו, עשו, ועד לא שקעה שמשו של עשו עמד לבן, ואח"כ צערה של דינה ועוד לו ויבא רוגז אבידת יוסף, וכמו שאמר יעקב לפרעה- "...מעט רעים היו ימי שני חיי..." אבל מכאן ואילך היו ימי שלווה ונחת בהיותו בארץ גושן בישיבה שהקים יהודה בטרם יגיעו בני"י שמה, כמו שציווהו יעקב, ויוסף בנו האהוב הוא השליט ומכלכל את כל בני"י לנחת לחם לפי הטרף לשובע.

והנה דווקא בארץ מצרים, שהיא הטמאה בארצות וכמו שכינה אותה יוסף- "ערוות הארץ", הגיעו לו ליעקב אבינו חיים טובים, והיינו משום שיעקב הוא מידת האמת ודבקו בתורת אמת האירה גם את עיני בני ישראל ולא ריחפה עליהם סכנת השעבוד, כי כל זמן שאין שעבוד רוחני לא יבוא גם השעבוד הגופני.

**מאת אבי מורי הרה"ג אפרים כהן שליט"א
ר"מ בישיבת לב אליהו ירושלים.**

תגובות, והקדשות לרפואה הצלחה ועיכוי נשמה ניתן לפנות במייל y8442663@gmail.com ונחזור אליכם.

לע"נ הרב משה מאיר בן שולמית סול, לע"נ שולח בת שמחה, לע"נ אהובה בת פריחה לע"נ יוסף בן חבבה

להקדשת העלון ניתן לפנות גם בפלא' 054-8442663

עיצוב חן מויאל c052713492@gmail.com